

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจข้อมูลพื้นฐาน เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหา ความต้องการในการประกอบอาชีพ จากนั้นจึงนำมา วิเคราะห์ปัญหาแล้วกำหนดกิจกรรมแทรกแซง โดยอาศัยแนวคิดการมีส่วนร่วมและการ ใช้ปัจจัยที่มีอยู่ในครอบครัวและท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด หลังจากที่ได้ดำเนินการ กิจกรรมแทรกแซงไปได้ 4 เดือน ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้ง แล้วนำมา วิเคราะห์ผลครั้งสุดท้าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดประเด็นในการนำเสนอผลการวิจัยตาม ลำดับต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของบ้านเหล่าใหญ่ ตำบลนาข่า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

4.2 ผลการศึกษาด้านข้อมูลพื้นฐาน ทางสังคม และเศรษฐกิจ

4.3 ผลการศึกษาด้านสภาพปัญหา และความต้องการในการประกอบอาชีพ ของเกษตรกรบ้านเหล่าใหญ่

4.4 ผลการจัดกิจกรรมแทรกแซง เกี่ยวกับการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง ของเกษตรกร

4.1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของบ้านเหล่าใหญ่

จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ ได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ และสมาชิก อบต. ในหมู่บ้านเหล่าใหญ่ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของหมู่บ้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ. 2459 ได้เกิดไฟไหม้ครั้งใหญ่ขึ้นที่บ้านนาข่า ทำให้เกิดความเสียหาย เป็นอย่างมาก ทั้งทรัพย์สินบ้านเรือนเสียหายเกือบทุกหลังคาเรือน ประชาชนจำนวน

หนึ่งโดยการนำของพ่อขุนบัญญัติ ได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่ทางทิศตะวันตกของบ้านนาข่า เพราะเห็นว่าเป็นพื้นที่ป่าดงใหญ่

ต่อมาได้มีผู้คนอพยพเข้ามาอาศัยมากขึ้นตามลำดับ และจำนวนประชากรมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมเวลาประมาณ 5 ปี มีจำนวนประชากรประมาณ 30 ครอบครัว จึงได้จัดตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นตามกฎหมาย ชื่อว่า บ้านเหล่าใหญ่ หมู่ที่ 9 เพราะสถานที่เป็นดงเป็นเหล่า และมีผู้ใหญ่บ้านชื่อนายบุญสวน เพชรก้อน ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านในปี พ.ศ. 2521 บ้านเหล่าใหญ่ได้แบ่งแยกหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่ คือ บ้านเหล่าใหญ่ หมู่ที่ 9 และบ้านเหล่าใหญ่ หมู่ที่ 14 มีนายสุทัศน์ กองละมุด ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านจนถึงปัจจุบัน

4.1.2 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านเหล่าใหญ่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอแม่ใจคีรี และมีระยะทางห่างจากอำเภอ 9 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ จด บ้านหนองบัวเย็น หมู่ที่ 11 ตำบลนาข่า

ทิศใต้ จด บ้านหวายหลิม หมู่ที่ 15 ตำบลนาข่า

ทิศตะวันออก จด บ้านหนองโจด หมู่ที่ 5 ตำบลนาข่า

ทิศตะวันตก จด บ้านเหล่าเหนือ หมู่ที่ 3 ตำบลนาข่า

4.1.3 ลักษณะพื้นที่และภูมิอากาศ

พื้นที่เป็นที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนทราย และดินทรายบางส่วน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตร เช่น นาข้าว ไร่อ้อย และสวนมะม่วง มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 7,697 ไร่ โดยใช้เป็นพื้นที่ทำนา 3,715 ไร่ ทำสวน 1,128 ไร่ ทำไร่ 2,526 ไร่ ที่อยู่อาศัย 184 ไร่ และพื้นที่สาธารณะ 144 ไร่ สภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง กันดารน้ำ ฤดูร้อนอากาศร้อนจัด ฤดูหนาวอากาศหนาวจัด ฝนแล้งต่อเนื่องมา 3-4 ปี แล้ว และปี 2541 นี้ หมู่บ้านก็ตกอยู่ในสภาพแห้งแล้งเพราะฝนตกน้อยไม่มีน้ำมากพอที่จะสามารถทำนาได้

4.1.4 สภาพสังคม และเศรษฐกิจ

ประชากรในหมู่บ้านมีเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย และนับถือศาสนาพุทธ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาอีสาน มีประชากร 1,456 คน จำนวน 228 ครัวเรือน การคมนาคมจากอำเภอถึงหมู่บ้าน เป็นถนนลาดยาง 4 กม. ถนนลูกรัง 5 กม. ถนนในหมู่บ้านบางส่วนเป็นคอนกรีต บางส่วนเป็นลูกรัง มีรถประจำทางสายมัญจาคีรี - ดอนโง ผ่านวันละ 4 เที่ยว มีสถานีนามัย 1 แห่ง โรงเรียนประถม 1 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 แห่ง วัด 1 แห่ง มีศาลากลางบ้าน 1 แห่ง และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง

ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำนา อาชีพรองคือ รับจ้างทำไร่ไถ่ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และค้าขาย ด้านบุคคลได้มีการเลี้ยงโค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ แต่ไม่มากนัก การดำเนินชีวิตเป็นแบบชนบทอีสาน มีการพึ่งพาอาศัยกันตามระบบเครือญาติ และอยู่กันฉันท์พี่น้อง

4.1.5 สภาพปัญหาทั่วไป ของหมู่บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลนาข่า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

- (1) ปัญหาความแห้งแล้ง
- (2) ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร
- (3) ปัญหาการว่างงานในฤดูแล้ง
- (4) ปัญหาเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านไปมาไม่สะดวก
- (5) ปัญหาผลผลิตต่ำ
- (6) ปัญหาความไม่เข้มแข็งของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ
- (7) ขาดการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกอย่างจริงจัง

4.2 ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง

4.2.1 ข้อมูลทางสังคม

ข้อมูลทางสังคม ได้แก่ เพศ การศึกษา สถานภาพสมรส จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การเข้ารับการอบรม การเป็นสมาชิกในองค์กรต่าง ๆ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน เป็นชาย ร้อยละ 58.8 เป็นหญิง ร้อยละ 41.2 ส่วนใหญ่มี

อายุในช่วง 41-50 ปี และ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.0 และ 28.7 ตามลำดับ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาศึกษามากกว่าร้อยละ 81.2 สถานภาพการสมรส ส่วนใหญ่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันร้อยละ 85.0 จำนวนสมาชิกในครอบครัวส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 4-6 คน คิดเป็นร้อยละ 66.3 เคยได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนร้อยละ 76.3 การเป็นสมาชิกขององค์กรในชุมชน ที่มากกว่าอย่างอื่นคือ เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ รองลงมาคือ เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 40.0 และ 27.5 ตามลำดับ ตามรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (N=80)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	47	58.8
หญิง	33	41.2
อายุ		
20 ปี และน้อยกว่า	1	1.3
21 - 30 ปี	5	6.3
31 - 40 ปี	23	28.7
41 - 50 ปี	28	35.0
51 - 60 ปี	15	18.7
61 ปีขึ้นไป	8	10.0
ระดับการศึกษา		
ระดับประถมศึกษา	65	81.2
ระดับมัธยมศึกษา	14	17.5
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	1	1.3

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลพื้นฐานทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง (N=80) (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน(คน)	ร้อยละ
สถานภาพสมรส		
โสด	2	2.5
แต่งงานและอยู่ด้วยกัน	68	85.0
แต่งงานและแยกกันอยู่	1	1.3
หย่า/หม้าย	9	11.3
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
1 - 3 คน	24	30.0
4 - 6 คน	53	66.3
6 คนขึ้นไป	3	3.7
การเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ		
เคย	61	76.3
ไม่เคย	19	23.7
การเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรต่าง ๆ		
คณะกรรมการหมู่บ้าน	7	8.8
คณะกรรมการอาสาสมัครสาธารณสุข	6	7.5
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	8	10.0
สมาชิกกลุ่มอาชีพ	32	40.0
สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน	22	27.5
อื่น ๆ	5	6.2

4.2.2 ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ รายจ่าย ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย แหล่งสินเชื่อ จำนวนสินเชื่อ และการจำหน่ายสิ่งของที่ผลิตขึ้น ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์มีอาชีพหลักทางด้านเกษตรกรรมมากกว่าอย่างอื่น คือ ร้อยละ 88.8 ส่วนอาชีพรอง คือ รับจ้างมีมากถึงร้อยละ 78.8

ในด้านรายได้และรายจ่ายของครอบครัวนั้น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.3 มีรายได้อยู่ระหว่าง 1,001 - 2,000 บาทต่อเดือน และพบว่าร้อยละ 50.0 ของครอบครัวที่ตอบแบบสอบถาม มีรายจ่ายต่ำกว่า 1,000 บาทต่อเดือน นอกนั้นมีรายจ่ายตั้งแต่ 1,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป แหล่งของรายได้ที่สำคัญเรียงตามลำดับคือ จากการเกษตรกรรม รับจ้างและค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 78.8 76.3 และ 51.3 ตามลำดับ

ในด้านการใช้สินเชื่อนั้น มีผู้ไม่ใช้สินเชื่อเลยร้อยละ 21.2 นอกนั้นใช้สินเชื่อจากแหล่งต่าง ๆ มากที่สุดคือจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ มีถึงร้อยละ 58.8 สำหรับวงเงินสินเชื่อ ร้อยละ 56.3 ของผู้ใช้สินเชื่อมีวงเงินเกิน 20,000 บาท

แหล่งจำหน่ายสิ่งของที่ผลิตขึ้นที่สำคัญอันดับแรก คือ พ่อค้าในหมู่บ้าน รองลงมาคือ จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง และพ่อค้าคนกลาง คิดเป็นร้อยละ 38.8 36.3 และ 21.3 ตามลำดับ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง (N=80)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม	71	88.7
รับจ้าง	4	5.0
ค้าขาย	5	6.3
อื่น ๆ	0	0

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง (N=80) (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพรอง		
เกษตรกรรวม	7	8.8
รับจ้าง	63	78.7
ค้าขาย	8	10.0
อื่นๆ	2	2.5
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
1,000 บาท และน้อยกว่า	20	25.0
1,001 - 2,000 บาท	41	51.3
2,001 - 3,000 บาท	13	16.3
3,001 - 4,000 บาท	3	3.7
4,001 - 5,000 บาท	1	1.3
มากกว่า 5,000 บาท	2	2.4
รายจ่ายของครอบครัวต่อเดือน		
1,000 บาท และน้อยกว่า	40	50.0
1,001 - 2,000 บาท	26	32.5
2,001 - 3,000 บาท	8	10.0
3,001 - 4,000 บาท	2	2.5
4,001 - 5,000 บาท	0	0
มากกว่า 5,000 บาท	4	5.0
แหล่งของรายได้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
รับจ้าง	61	76.3
เกษตรกรรวม	63	78.8
ค้าขาย	41	51.3
อื่นๆ	0	0

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง (N=80) (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย		
ไม่เพียงพอ	59	73.7
เพียงพอ	21	26.3
แหล่งที่ใช้บริการสินเชื่อ		
ไม่ใช้สินเชื่อเลย	17	21.2
ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์	47	58.8
ธนาคารพาณิชย์	4	5.0
สหกรณ์การเกษตร	11	13.7
อื่น ๆ	1	1.3
จำนวนเงินสินเชื่อ		
ไม่ใช้สินเชื่อเลย	17	21.2
ต่ำกว่า 1,000 บาท	3	3.8
1,000 - 20,000 บาท	15	18.8
สูงกว่า 20,000 บาทขึ้นไป	45	56.3
การจำหน่ายสิ่งของที่ผลิตขึ้น		
จำหน่ายให้พ่อค้าในหมู่บ้าน	31	38.8
จำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง	17	21.3
จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง	29	36.3
ไม่จำหน่ายเก็บไว้บริโภคหรือไว้ใช้ในครัวเรือน	3	3.8

4.3. ผลการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านการประกอบอาชีพของเกษตรกร

4.3.1 สภาพปัญหาการประกอบอาชีพ

จากการวิเคราะห์แบบสัมพัทธ์ โดยใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยให้ผู้ตอบพิจารณาว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาอยู่ในระดับใด ตั้งแต่ไม่เป็นปัญหาเป็นปัญหาน้อย ปานกลาง และมาก ตามลำดับแล้วหาค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์กำหนดดังนี้

ค่าเฉลี่ย	0.00	ไม่เป็นปัญหา
ค่าเฉลี่ย	0.01 - 1.00	เป็นปัญหาน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.01 - 2.00	เป็นปัญหาปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	2.01 - 3.00	เป็นปัญหามาก

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัญหาที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับมากมี 6 ปัญหา ปัญหาที่สำคัญที่สุดคือ ทุนในการประกอบอาชีพไม่พอ รองลงมาคือ ขาดการรวมกลุ่ม ผลผลิตราคาตกต่ำ และขาดการสนับสนุนจากนักวิชาการโดยมีค่าเฉลี่ย 2.51 2.41 2.31 และ 2.3 ตามลำดับ ส่วนปัญหาระดับปานกลางที่สำคัญคือ ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพและขาดความชำนาญในการประกอบอาชีพ โดยมีค่าเฉลี่ย 1.92 1.90 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของปัญหาการประกอบอาชีพตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะปัญหา	จำนวนผู้ให้ความเห็นแต่ละระดับ				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีปัญหา (0)	
1. ทุนในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ	57	12	6	3	2.51
2. ขาดการรวมกลุ่มอาชีพ	52	9	19	6	2.41
3. ผลผลิตราคาตกต่ำ	47	17	10	6	2.31

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยของปัญหาการประกอบอาชีพตามความเห็นของกลุ่มตัวอย่าง
(ต่อ)

ลักษณะปัญหา	จำนวนผู้ให้ความเห็นแต่ละระดับ				ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)
	มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)	ไม่มีปัญหา (0)	
4. ขาดการสนับสนุนจากนักวิชาการ ภาครัฐและเอกชน	45	20	7	8	2.3
5. ขาดวัสดุอุปกรณ์	39	23	9	9	2.15
6. ขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระหว่างกลุ่มอาชีพ	39	20	13	8	2.12
7. ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพ	16	45	16	3	1.92
8. ขาดความชำนาญในการประกอบ อาชีพ	17	38	25	3	1.90
9. ขาดข้อมูลข่าวสารในด้านอาชีพ	22	33	19	6	1.88
10. ไม่มีที่จำหน่ายผลผลิตที่จัดทำขึ้น	23	40	21	26	1.37

4.3.2 ความต้องการด้านการประกอบอาชีพ

ผลการสำรวจความต้องการด้านต่าง ๆ พบว่า อาชีพที่ต้องการมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ ปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงไก่พื้นเมือง ทอผ้า แปรรูปเกษตร (คิดเป็นร้อยละ 47.5, 23.8, 11.2 และ 11.2 ตามลำดับ)

ในด้านความต้องการศูนย์กลางในการจำหน่ายผลผลิตในหมู่บ้าน ผู้ตอบทุกคนมีความต้องการ นอกจากนั้นผู้ตอบมากกว่าร้อยละ 95 ต้องการจัดตั้งกองทุนโดยสมาชิกร่วมกันจัดตั้ง ต้องการให้มีศูนย์ข้อมูลด้านอาชีพระดับหมู่บ้าน และต้องการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะด้านอาชีพ ดังรายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการประกอบอาชีพในด้านต่าง ๆ (N=80)

ความต้องการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. อาชีพที่ต้องการทำมากที่สุด		
ปลูกผักปลอดสารพิษ	38	47.5
เลี้ยงไก่พื้นบ้าน	19	23.8
ทอผ้า	9	11.2
แปรรูปเกษตร	9	11.2
ตัดเย็บเสื้อผ้า	4	5.0
อื่น ๆ	1	1.3
2. ควรมีส่วนกลางในการจำหน่ายผลผลิตในหมู่บ้าน		
ควร	80	100.0
ไม่ควร	0	0
3. ความสนใจในการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ		
สนใจ	79	98.8
ไม่สนใจ	0	0
เฉย ๆ	1	1.2
4. เข้าร่วมการจัดตั้งกองทุนโดยสมาชิกช่วยกันจัดตั้ง		
เข้าร่วม	79	98.8
ไม่เข้าร่วม	1	1.2
5. ต้องการให้หมู่บ้านมีศูนย์ข้อมูลด้านอาชีพ		
ต้องการ	79	98.8
ไม่ต้องการ	1	1.2

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการประกอบอาชีพ
ในด้านต่าง ๆ (N=80) (ต่อ)

ความต้องการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
6. ต้องการฝึกอบรมเพิ่มพูนฝึกทักษะอาชีพ		
เข้าอบรม	79	97.5
ไม่เข้าอบรม	0	0
ไม่แน่ใจ	2	2.5

4.4. ผลการจัดกิจกรรมแทรกแซงเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดเชิงระบบในการเสนอผลการจัดกิจกรรมแทรกแซง ตาม
รายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.4.1 ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ ปัจจัยการผลิต
และเทคโนโลยีแบบง่าย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

(1) บุคลากร ประกอบด้วย เกษตรกร จำนวน 80 คน วิทยากร จำนวน
11 คน ซึ่งให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ จำแนกเป็น ปลุกผักปลอดสารพิษ จำนวน 4 คน
การเลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน 1 คน การทอผ้า จำนวน 2 คน การแปรรูปเกษตร
จำนวน 4 คน ข้าราชการระดับตำบล อำเภอ จำนวน 4 คน ทำหน้าที่ในการ
ประสานงาน เตรียมการฝึกอบรมและศึกษาดูงานและผู้วิจัยทำหน้าที่จัดกระบวนการ
กลุ่ม การประสานงานและการศึกษาวิจัย

(2) งบประมาณการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ประกอบด้วย

- ค่าวิทยากร	1,000 บาท
- ค่าอาหาร และเครื่องดื่ม ผู้เข้ารับการอบรม	8,000 บาท
- ค่าเหมาจ่ายรถไปศึกษาดูงาน	3,000 บาท
- ค่าประสานงาน	1,000 บาท
- ค่าวัสดุอุปกรณ์	2,000 บาท

รวมเป็นเงิน 15,000 บาท

การฝึกอบรมในครั้งนี้ไม่ต้องจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงผู้เข้าอบรม และศึกษาดูงาน ค่าสถานที่ อาหารบางส่วนผู้เข้าอบรมนำมาเอง สำหรับค่าวิทยากรได้จ่ายเป็นบางส่วน

(3) ปัจจัยการผลิต ได้แก่ ที่ดินที่ใช้ในการปลูกพืชผัก ตามบริเวณบ้านและหัวไร่ปลายนา แรงงานที่ใช้ในการผลิตในครอบครัว ทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละกิจกรรมอาชีพ

(4) เทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้และเทคนิคต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพตามลักษณะกิจกรรม เช่น กลุ่มปลูกผักเน้นวิธีการไม่ใช้สารเคมี แต่ใช้สารธรรมชาติและกลวิธีป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืชโดยวิธีธรรมชาติ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมืองเน้นเทคนิคการใช้วัคซีน และการเลี้ยงไก่ให้มีอัตราการตายต่ำ กลุ่มทอผ้าเน้นเทคนิคการย้อมสีผ้าไม่ให้สีตก ย้อมสีผ้าได้สวยสม่ำเสมอ ผ้าางาม และมีลวดลายสีสัน ตรงกับความต้องการของตลาด ส่วนกลุ่มแปรรูปเกษตรเน้นการใช้วัตถุดิบในครัวเรือนมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าและการใช้ประโยชน์ให้สูงขึ้น

4.4.2 กระบวนการ (Process)

ผู้วิจัยได้จัดกระบวนการหลากหลายตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การประสานงาน การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การจัดตั้งกลุ่ม การปฏิบัติกิจกรรมอาชีพ การจัดระบบตลาด การนิเทศและติดตามผลโดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) การเตรียมความพร้อม มีการพูดคุยรายบุคคลเพื่อสอบถามความคิดเห็น สภาพปัญหาและความต้องการ เยี่ยมบ้าน ประชุมกลุ่มย่อย ประชุมกลุ่มใหญ่ เพื่อชี้แจงโครงการ

(2) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเป็นโครงการร่วมระหว่างภาคีพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น กับสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดขอนแก่น สำนักงานเกษตรอำเภอมัญจาคีรี สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ศูนย์พัฒนาชนบทแบบผสมผสานบ้านไผ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลนาข่า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

(3) การฝึกอบรม ฝึกอบรมจำนวน 1 ครั้ง ระยะเวลา 1 วัน โดยแยกกลุ่มอบรมตามลักษณะกิจกรรม ได้แก่ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง

กลุ่มทอผ้าและกลุ่มแปรรูปเกษตร และกระบวนการฝึกอบรมประกอบด้วยการบรรยาย การสาธิต ฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ชักถามและตอบปัญหา

(4) การศึกษาดูงาน สมาชิกโครงการ ได้ไปศึกษาดูงานที่บ้านสว่างหนองแก ตำบลขัวเรียง อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ชุมชนหนองวัด 2 เทศบาลนครขอนแก่น เกี่ยวกับการปลูกผักปลอดสารพิษด้วยระบบบาตาลเกษตร และศึกษาดูงานที่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PDA) ศูนย์พัฒนาชนบทแบบผสมผสานบ้านไผ่ อำเภอ บ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ระยะเวลา 1 วัน

(5) การจัดตั้งกลุ่ม หลังจากการฝึกอบรมและศึกษาดูงาน สมาชิกกลุ่มอาชีพ แต่ละกลุ่มได้มีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง กลุ่มทอผ้า และกลุ่มแปรรูปเกษตร โดยมีการคัดเลือกประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม เสร็จญก เลขานุการกลุ่ม เพื่อทำหน้าที่ในการประสานงานระหว่าง สมาชิกกลุ่มและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายนอก การให้ข้อมูลข่าวสารและการดำเนิน กิจกรรมกลุ่มอาชีพ

(6) การปฏิบัติกิจกรรมอาชีพ มีการระดมปัญหา และแนวทางเพื่อแก้ปัญหา ทางเทคนิคของแต่ละกิจกรรมอาชีพ จัดทำแผนดำเนินกิจกรรมและมีการใช้ทรัพยากร ร่วมกัน เช่น วัคซีนไก่ สีย้อมผ้าไหม พันธุ์ผัก ฯลฯ

(7) การจัดระบบตลาด มีสมาชิกของแต่ละกลุ่มรับผลผลิตไปขายที่ตลาด อำเภอเมืองจาศรี หมู่บ้านใกล้เคียง และมีบางรายที่ขายตรงให้กับผู้บริโภค

(8) การนิเทศและติดตามผล มีการเยี่ยมบ้าน ประชุมกลุ่มย่อย ประชุม กลุ่มใหญ่ การสังเกตการณ์และการประเมินผล

4.4.3 ผลงาน (Output)

1. จำนวนเกษตรกรที่ได้รับการอบรมและศึกษาดูงาน จำนวน 80 คน

2. เกิดกลุ่มกิจกรรม 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ มีสมาชิกจำนวน 20 ราย/ครอบครัว

2.2 กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีสมาชิกจำนวน 20 ราย/ครอบครัว

2.3 กลุ่มทอผ้า มีสมาชิกจำนวน 20 ราย/ครอบครัว

2.4 กลุ่มแปรรูปเกษตร มีสมาชิกจำนวน 20 ราย/ครอบครัว

4.4.4 ผลลัพธ์ (Effect)

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ ดังต่อไปนี้

(1) ความรู้ ความเข้าใจในการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง

การวิเคราะห์ความรู้ ความเข้าใจของผู้ตอบแบบทดสอบความรู้ในลักษณะให้ จัดลำดับตามความมั่นใจของตนเองในการตอบ 5 ระดับคือ จริงที่สุด จริง จริงครึ่งเดียว จริงน้อย ไม่จริงเลย การให้คะแนนรายข้อในจำนวน 12 ข้อ มีทั้งข้อคำถามเชิงบวกกับ เชิงลบ

ถ้าเป็นข้อคำถามเชิงบวกซึ่งเป็นข้อความที่กล่าวถูกต้องตามความเป็นจริง เช่น การที่คนจะพึ่งตนเองได้อยู่ที่จิตใจเป็นสำคัญ พิจารณาให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบ จริงที่สุด	ได้ 4
ถ้าตอบ จริง	ได้ 3
ถ้าตอบ จริงครึ่งเดียว	ได้ 2
ถ้าตอบ จริงน้อย	ได้ 1
ถ้าตอบ ไม่จริงเลย	ได้ 0

ถ้าเป็นคำถามเชิงลบ ซึ่งเป็นข้อความที่กล่าวไม่ถูกต้องตามความเป็นจริง เช่น ครอบครัวที่จะพึ่งตนเองได้ต้องแสวงหาปัจจัยและสิ่งของจากที่อื่น เพื่อนำมาใช้ใน ครอบครัว พิจารณาให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบ จริงที่สุด	ได้ 0
ถ้าตอบ จริง	ได้ 1
ถ้าตอบ จริงครึ่งเดียว	ได้ 2
ถ้าตอบ จริงน้อย	ได้ 3
ถ้าตอบ ไม่จริงเลย	ได้ 4

ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจด้านการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง ระหว่างก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) พบว่า ผู้ตอบมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้นทุกข้อคำถาม และเมื่อทดสอบค่า t เป็นรายข้อระหว่างก่อนและหลัง

กิจกรรมแทรกแซง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเป็นส่วนใหญ่ คือ 8 ข้อ ในจำนวน 12 ข้อ จึงกล่าวได้ว่า ผลการจัดกิจกรรมแทรกแซงทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองมากขึ้น รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง ก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง

ข้อความ		ค่าเฉลี่ย (X)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	t-test	P-Value
1. การที่คนจะพึ่งตนเองได้อยู่ที่จิตใจเป็นสำคัญ	ก่อน	3.4	0.5	-2.15	0.037
	หลัง	3.6	0.5		
2. การประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง หมายถึง การประกอบอาชีพที่มีลักษณะเป็นการผลิตให้พออยู่พอกิน ไม่เน้นการผลิตเพื่อขายมุ่งเน้นการใช้แรงงานและปัจจัยการผลิตภายในครัวเรือนเป็นสำคัญ	ก่อน	2.6	1.1	-5.19	0.001
	หลัง	3.4	1.0		
3. การลดค่าใช้จ่ายเป็นแนวทางหนึ่งที่จะทำให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้	ก่อน	3.3	0.6	-0.09	0.373
	หลัง	3.4	0.8		
4. ถ้าครอบครัวรู้จักใช้จ่ายที่เหมาะสมแม้ไม่มีรายได้เพิ่มก็จะสามารถพึ่งตนเองได้	ก่อน	3.1	1.0	-1.51	0.135
	หลัง	3.3	0.9		
5. การรวมกลุ่มอาชีพไม่ใช่วิธีการที่จะทำให้ครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้	ก่อน	2.3	1.3	-4.84	0.001
	หลัง	3.2	1.0		
6. การแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ผลิตได้ระหว่างครัวเรือนเป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในระดับชุมชน	ก่อน	3.0	0.8	-0.38	0.708
	หลัง	3.1	0.9		

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเอง
ก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง (ต่อ)

ข้อความ		ค่าเฉลี่ย (X)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t-test	P-Value
			(S.D)		
7. การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเพื่อนบ้านไม่ใช่แนวทางที่จะสามารถทำให้พึ่งตนเองได้	ก่อน	2.0	1.3	-5.71	0.002
	หลัง	3.1	1.1		
8. ครอบครัวที่จะพึ่งตนเองได้ต้องรู้จักใช้สิ่งของที่มีอยู่ในครอบครัวให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาอาชีพ	ก่อน	2.3	1.4	-3.16	0.002
	หลัง	2.8	0.9		
9. การพึ่งตนเองที่ดีของครอบครัวไม่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่นในหมู่บ้าน	ก่อน	1.3	0.9	-7.6	0.0001
	หลัง	2.6	1.2		
10. การมีความรู้ในวิชาชีพเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้คนพึ่งตนเองได้	ก่อน	2.5	1.1	-0.74	0.459
	หลัง	2.6	1.1		
11. การพึ่งตนเองของเกษตรกร หมายถึง การพึ่งตนเองระดับครอบครัวเท่านั้น	ก่อน	1.4	1.1	-7.02	0.001
	หลัง	2.4	1.4		
12. ครอบครัวที่จะพึ่งตนเองได้ต้องแสวงหาปัจจัยและสิ่งของจากที่อื่นเพื่อนำมาใช้ในครัวเรือน	ก่อน	0.9	0.9	-4.41	0.001
	หลัง	1.5	1.3		

เมื่อพิจารณาในภาพรวมทั้งหมด พบว่า กลุ่มครัวเรือนมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ซึ่งค่า t-test บ่งบอกว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงค่าคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพ
แบบพึ่งตนเอง ก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง

ระยะเวลา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน		
		มาตรฐาน (S.D.)	t-test	P-Value
ก่อนดำเนินการ	28.0	3.8	-11.8	0.0001
หลังดำเนินการ	34.9	4.1		

(2) สภาพการประกอบอาชีพของครอบครัว

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซงในจำนวน 13 รายการ โดยการหาค่าเฉลี่ยจากแบบวัดความเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ จริงที่สุด จริง จริงครึ่งเดียว จริงน้อย ไม่จริงเลย พบว่า หลังกิจกรรมแทรกแซง เมื่อดูผลต่างค่าเฉลี่ยแล้วมีค่ามากขึ้น 12 รายการ โดยดูได้จากสภาพการประกอบอาชีพที่ค่าเฉลี่ยมีความแตกต่างกันเรียงจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด มีดังนี้

(1) ครอบครัวซื้ออาหารจากข้างนอกเป็นส่วนใหญ่ ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 1.2 หลังกิจกรรมแทรกแซง ค่าเฉลี่ย 2.6 ต่างกัน 1.4

(2) ครอบครัวสามารถผลิตอาหาร ได้แก่ พืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ไว้ใช้บริโภคในครอบครัวอย่างเพียงพอ ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.6 หลังกิจกรรมแทรกแซง 3.6 ต่างกัน 1.2

(3) สมาชิกในครอบครัวมีงานทำอย่างต่อเนื่อง ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.4 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.4 ต่างกัน 1.0

(4) ครอบครัวมีเครื่องมือเครื่องใช้ หรือ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเพียงพอ ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 1.9 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.9 ต่างกัน 1.0

(5) ความพอใจในอาชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 1.5 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.3 ต่างกัน 0.8

(6) สมาชิกในครอบครัวใช้จ่ายอย่างประหยัดซื้อเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.8 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.3 ต่างกัน 0.5

(7) การแก้ปัญหาครอบครัวด้วยตนเองก่อนจะไปพึ่งคนอื่น ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.5 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.9 ต่างกัน 0.4

(8) สุขภาพอนามัยของสมาชิกในครอบครัวสมบูรณ์แข็งแรงดีทุกคน ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.0 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.4 ต่างกัน 0.4

(9) นำเงินไปฝากธนาคารเมื่อมีเงินก้อนหรือเหลือเก็บ ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.1 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.4 ต่างกัน 0.3

(10) การใช้แรงงานภายในครอบครัวก่อนที่จะไปจ้างแรงงานจากข้างนอก ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.1 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.3 ต่างกัน 0.2

(11) การช่วยเหลือหน้าที่การงานกันในครอบครัวเป็นอย่างดีทั้งผู้สูงอายุ วัยแรงงาน และวัยเด็ก ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.5 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.6 ต่างกัน 0.1

(12) ครอบครัวมีความรู้เพียงพอที่จะประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองได้ ก่อนกิจกรรมแทรกแซง ค่าเฉลี่ย 2.4 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 2.5 ต่างกัน 0.1

(13) ครอบครัวมีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ก่อนกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.2 หลังกิจกรรมแทรกแซงค่าเฉลี่ย 3.2 ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างในข้อนี้

เมื่อทดสอบค่า t-test แล้วมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยความเห็นต่อสภาพการประกอบอาชีพของครอบครัวก่อนและ
หลังกิจกรรมแทรกแซง

สภาพการประกอบอาชีพ		ค่า เฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วน เบี่ยง เบน มาตรฐาน (S.D.)	t-test	P-Value
1. ครอบครัวของท่านสามารถผลิตอาหารได้แก่ ข้าว พืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ไว้ใช้บริโภคในครอบครัว อย่างเพียงพอ	ก่อน	2.4	1.2	-7.9	0.001
	หลัง	3.6	0.8		
2. สมาชิกในครอบครัวมีงานทำตลอดปีอย่างต่อเนื่อง	ก่อน	2.4	1.1	-6.74	0.001
	หลัง	3.4	0.8		
3. สมาชิกในครอบครัวของท่านใช้จ่ายอย่างประหยัด จะซื้อเฉพาะในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น	ก่อน	2.8	1.1	-2.9	0.005
	หลัง	3.3	0.7		
4. ในการประกอบอาชีพท่านได้ใช้แรงงานภายใน ครอบครัวท่านก่อนที่จะจ้างแรงงานจากข้างนอก มาช่วย	ก่อน	3.1	0.9	-1.30	0.199
	หลัง	3.3	0.8		
5. ครอบครัวของท่านมีเครื่องมือเครื่องใช้หรือ อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเพียงพอ	ก่อน	1.9	1.1	-6.39	0.001
	หลัง	2.9	1.2		
6. หากครอบครัวท่านมีปัญหาท่านแก้ไขปัญหาด้วย ตนเองก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่น	ก่อน	2.5	1.4	-2.07	0.041
	หลัง	2.9	1.4		
7. มีการช่วยเหลือหน้าที่การงานกันในครอบครัวเป็น อย่างดีทั้งผู้สูงอายุ วัยแรงงานและวัยเด็ก	ก่อน	2.5	1.1	-0.82	0.415
	หลัง	2.6	1.1		
8. ครอบครัวของท่านซื้ออาหารจากข้างนอกเป็น ส่วนใหญ่	ก่อน	1.2	1.1	-8.15	0.0001
	หลัง	8.6	1.3		

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยความเห็นต่อสภาพการประกอบอาชีพของครอบครัวก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง (ต่อ)

สภาพการประกอบอาชีพ		ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยง มาตรฐาน (S.D.)	t-test	P-Value
9.. ครอบครัวของท่านมีความรู้เพียงพอที่จะประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองได้	ก่อน	2.4	0.9	-0.48	0.632
	หลัง	2.5	1.2		
10. นำเงินไปฝากธนาคารเมื่อมีเงินก้อนหรือเหลือเก็บ	ก่อน	2.1	1.3	-1.60	0.164
	หลัง	2.4	1.3		
11. ท่านพอใจในอาชีพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน	ก่อน	1.5	1.1	-4.29	0.0001
	หลัง	2.3	1.2		
12. สุขภาพอนามัยของสมาชิกในครอบครัวของท่าน สมบูรณ์แข็งแรงดีทุกคน	ก่อน	3.0	0.6	-3.0	0.004
	หลัง	3.4	0.9		
13. ครอบครัวของท่านมีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกินเป็น ของตนเอง	ก่อน	3.2	0.8	-0.57	0.567
	หลัง	3.2	0.8		

อนึ่ง ในการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงไก่พื้นเมือง ทอผ้าและแปรรูปเกษตร เพื่อดูว่าแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกันหรือไม่ และกลุ่มใดมีแนวโน้มที่ดีกว่าภายหลังการจัดกิจกรรมแทรกแซงแล้ว จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างโดยใช้ F-test ผลการทดสอบพบว่า ค่าเฉลี่ยของ 4 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกันเป็นส่วนใหญ่ มีความแตกต่างกันเห็นได้ชัดเพียง 2 ประเด็น คือ ด้านความพอใจต่ออาชีพ การใช้แรงงานในครอบครัว เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยแต่ละกลุ่มโดยได้เลือกมาเปรียบเทียบบางประเด็น ได้แก่ การช่วยเหลือหน้าที่การงานกับในครอบครัว การผลิตอาหารไว้บริโภคเพียงพอ การใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวอย่างประหยัด การนำเงินไปฝากธนาคาร การแก้ปัญหาของครอบครัวด้วยตนเอง ความพอใจใน

อาชีพ การมีงานทำตลอดปีอย่างต่อเนื่อง การใช้แรงงานภายในครอบครัว การซื้ออาหารจากข้างนอกมารับประทาน ผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มที่มีการช่วยเหลือ หน้าที่การงานกันในครอบครัวดีที่สุด คือ กลุ่มปลูกผักรองลงมา คือ กลุ่มแปรรูปเกษตร โดยมีค่าเฉลี่ย 3.1 และ 2.7 ตามลำดับ

กลุ่มที่มีการผลิตอาหารไว้บริโภคเพียงพอ คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ และแปรรูปเกษตร โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากันทั้งสองกลุ่มคือ 3.8 สำหรับการใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัวที่มีการประหยัดมากที่สุดคือกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ และกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 3.4

การนำเงินไปฝากไว้ในธนาคารกลุ่มทอผ้ามีมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 2.6 และ 2.4

กลุ่มที่มีการแก้ไขปัญหาในครอบครัวของตนเองได้ดีที่สุดคือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ รองลงมาคือ กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.3 และ 3.1

กลุ่มที่มีความพอใจในอาชีพมากที่สุดคือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ และกลุ่มแปรรูปเกษตร โดยมีค่าเฉลี่ย 2.8 และ 2.6 กลุ่มที่มีงานทำอย่างต่อเนื่อง คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษและกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง ซึ่งมีค่าเฉลี่ย 3.6 ทั้งสองกลุ่ม

กลุ่มที่มีการใช้แรงงานในครอบครัวก่อนใช้แรงงานจากภายนอกสูงที่สุดก็เป็นกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ และกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.6 และ 3.5

กลุ่มที่มีการซื้ออาหารจากภายนอกน้อยที่สุดคือกลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง รองลงมาคือกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษและกลุ่มแปรรูปเกษตร โดยมีค่าเฉลี่ย 1.9 และ 2.0

เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยรวมทุกรายการแล้ว พบว่า กลุ่มที่มีลักษณะการพึ่งตนเองได้มากกว่ากลุ่มอื่น คือ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ รองลงมาคือ กลุ่มแปรรูปเกษตร กลุ่มเลี้ยงไก่พื้นเมือง ส่วนกลุ่มทอผ้ามีระดับน้อยที่สุด ดังรายละเอียดตามตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยความเห็นต่อสภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพ
เปรียบเทียบ 4 กลุ่มภายหลังกิจกรรมแทรกแซง

สภาพหลังกิจกรรมแทรกแซง	กลุ่ม ปลูกผัก ปลอด สารพิษ	กลุ่ม เลี้ยง ไก่พื้น เมือง	กลุ่ม แปรรูป เกษตร	กลุ่ม ทอผ้า	F- test	P- Value
1. มีการช่วยเหลือหน้าที่การงานกัน ในครอบครัวเป็นอย่างดีทั่วไป ผู้สูงอายุ วัยแรงงาน และวัยเด็ก	3.1	2.4	2.7	2.4	2.3	0.081
2. สุขภาพอนามัยของสมาชิกใน ครอบครัวของท่านสมบูรณ์แข็งแรง ดีทุกคน	3.3	3.1	3.2	2.7	1.7	0.182
3. ครอบครัวของท่านสามารถผลิต อาหารได้แก่ ข้าวพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ ไข่ไข่บริโภคในครัว เรือนอย่างเพียงพอ	3.8	3.3	3.8	3.6	2.3	0.88
4. สมาชิกในครอบครัวของท่าน ใช้จ่ายอย่างประหยัด จะซื้อ เฉพาะในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น	3.4	3.4	3.3	3.1	0.5	0.655
5. นำเงินไปฝากธนาคารเมื่อมี เงินก้อนหรือเหลือเก็บ	2.4	2.3	2.3	2.6	0.2	0.928
6. หากครอบครัวท่านมีปัญหาท่าน แก้ไขปัญหาด้วยตนเองก่อนที่จะไป พึ่งคนอื่น	3.3	3.1	2.5	2.9	1.2	0.312
7. ท่านพอใจในอาชีพที่เป็นอยู่ใน ปัจจุบัน	2.8	1.5	2.6	2.3	6.2	0.008
8. สมาชิกในครอบครัวมีงานทำอย่าง ต่อเนื่อง	3.6	3.6	3.3	3.3	0.9	0.424

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยความเห็นต่อสภาพการประกอบอาชีพของกลุ่มอาชีพ
เปรียบเทียบ 4 กลุ่มภายหลังกิจกรรมแทรกแซง (ต่อ)

สภาพหลังกิจกรรมแทรกแซง	กลุ่ม ปลูกผัก ปลอด สารพิษ	กลุ่ม เลี้ยง ไก่พื้น เมือง	กลุ่ม แปรรูป เกษตร	กลุ่ม ทอผ้า	F- test	P- Value
9. ครอบครัวของท่านมีที่อยู่อาศัยและ ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	3.4	3.2	3.2	3.3	0.3	0.832
10. ในการประกอบอาชีพท่านได้ใช้ แรงงานภายในครอบครัวท่านก่อน ที่จะจ้างแรงงานจากข้างนอกมา ช่วย	3.6	3.5	3.4	2.8	5.4	0.001
11. ครอบครัวของท่านมีความรู้เพียง พอที่จะประกอบอาชีพแบบพึ่ง ตนเองได้	2.5	2.1	2.9	2.4	1.7	0.171
12. ครอบครัวของท่านมีเครื่องมือ เครื่องใช้หรืออุปกรณ์ในการ ประกอบอาชีพเพียงพอ	1.9	3.2	3.2	2.0	2.7	0.051
13. ครอบครัวของท่านซื้ออาหารจาก ข้างนอกเป็นส่วนใหญ่	2.0	1.9	2.0	2.1	0.2	0.898

3) การเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ รายจ่าย และเศรษฐกิจของครอบครัว
จากการเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซงถึงรายได้ รายจ่าย
และเศรษฐกิจในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ในด้านรายได้ รายจ่ายนั้น หลัง
กิจกรรมแทรกแซง กลุ่มที่มีรายได้ต่ำกว่า 1,000 บาท ลดลงจาก 20 คน เป็น 9 คน และ
กลุ่มที่มีรายได้ 1,001-2,000 บาท ก็ลดลงจาก 41 คน เป็น 35 คน กลุ่มที่มีรายได้ 2,001-
3,000 บาท เพิ่มขึ้นจาก 13 คน เป็น 20 คน และกลุ่มรายได้ 3,001-4,000 บาท เพิ่มขึ้น
3 คน เป็น 10 คน แสดงว่าหลังกิจกรรมแทรกแซงแล้วรายได้จะสูงขึ้น

สำหรับรายจ่าย กลุ่มที่จ่ายน้อยกว่า 1,000 บาทต่อเดือน เพิ่มจากเดิม 40 คน เป็น 55 คน แสดงถึงความรู้จักประหยัดและพึ่งตนเองได้ดีขึ้น

ที่มาของรายได้จากเดิมทางการเกษตร จากเดิม 63 คน เพิ่มเป็น 69 คน ส่วนค้าขายลดจาก 41 คน เป็น 28 คน ส่วนรับจ้างไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย พบว่า ผู้มีรายได้เพียงพอเพิ่มขึ้นจากเดิม 21 คน เป็น 43 คน แสดงว่าเกษตรกรมีแนวโน้มที่จะพึ่งตนเองได้มากขึ้น

ในด้านการใช้สินเชื่อ พบว่า ผู้ไม่ใช้สินเชื่อ เพิ่มจาก 17 คน เป็น 23 คน จำนวนวงเงินสินเชื่อ พบว่า กลุ่มผู้ใช้ต่ำกว่า 1,000 บาท เพิ่มขึ้นจาก 3 คน เป็น 6 คน ส่วนกลุ่มที่ใช้วงเงินมากกว่า 20,000 บาท ลดลงจาก 45 คน เป็น 28 คน

การจำหน่ายสิ่งของที่ผลิตได้ในครัวเรือน พบว่า มีแนวโน้มจะไม่จำหน่ายแต่จะเก็บไว้ใช้เองในครัวเรือน โดยเพิ่มจาก 3 คน เป็น 17 คน

จากการทดสอบความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซงด้วยสถิติ Chi-squares พบว่า รายได้ของครัวเรือนต่อเดือน รายจ่ายของครัวเรือนต่อเดือน ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย และการจำหน่ายสิ่งของที่ผลิตขึ้นมีความแตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนแหล่งของรายได้ แหล่งที่ใช้บริการสินเชื่อ จำนวนเงินสินเชื่อ ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซงตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของรายได้ รายจ่าย และเศรษฐกิจครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง

ลักษณะทั่วไป	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		χ^2	P-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
	(คน)		(คน)			
รายได้ของครอบครัว						
ต่อเดือน						
1,000 บาท และน้อยกว่า	20	25.0	9	11.3	10.90	0.027
1,001 - 2,000 บาท	41	51.3	35	43.8		
2,001 - 3,000 บาท	13	16.3	20	25.0		

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของรายได้ รายจ่าย และเศรษฐกิจครอบครัวของ
กลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		χ^2	P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
3,001 - 4,000 บาท	3	3.8	10	12.5		
มากกว่า 4,000 บาท	3	3.8	6	7.5		
รายจ่ายของครอบครัว ต่อเดือน						
น้อยกว่า 1,000 บาท	40	50.0	55	68.8	7.41	0.024
1,000 - 2,000 บาท	26	32.5	20	35.0		
มากกว่า 2,000 บาท	14	17.5	5	6.2		
แหล่งของรายได้ (ตอบได้ มากกว่า 1 ข้อ)						
รับจ้าง	61	76.3	61	76.3	1.35	0.507
เกษตรกรรม	63	78.8	69	86.3		
อื่นๆ	41	51.3	32	40.0		
ความเพียงพอของรายได้ กับรายจ่าย						
ไม่เพียงพอ	59	73.8	37	46.3	11.48	0.001
เพียงพอ	21	26.3	43	53.8		
แหล่งที่ใช้บริการสินเชื่อ						
ไม่ใช้สินเชื่อเลย	17	21.2	23	28.0	1.78	0.409
ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์	51	63.8	48	60.1		
สหกรณ์การเกษตร	12	15.0	8	10.1		

ตารางที่ 9 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของรายได้ รายจ่าย และเศรษฐกิจครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเปรียบเทียบก่อนและหลังกิจกรรมแทรกแซง (ต่อ)

ลักษณะทั่วไป	ก่อนดำเนินการ		หลังดำเนินการ		χ^2	P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ		
จำนวนเงินสินเชื่อ						
ไม่ใช้สินเชื่อเลย	17	21.2	23	28.8	7.45	0.056
ต่ำกว่า 1,000 บาท	3	3.8	6	7.5		
1,000 - 20,000 บาท	15	18.8	23	28.8		
มากกว่า 20,000 บาท	45	56.3	28	35.0		
การจำหน่ายสิ่งของที่ผลิตขึ้น						
จำหน่ายให้พ่อค้าในหมู่บ้าน	31	38.8	23	28.0	11.49	0.009
จำหน่ายให้พ่อค้าคนกลาง	17	21.3	16	20.0		
จำหน่ายให้ผู้บริโภคโดยตรง	29	36.3	24	30.0		
ตรง						
ไม่จำหน่ายเก็บไว้บริโภคหรือไว้ใช้ในครัวเรือน	3	3.8	17	21.3		

4.4.5 ผลกระทบ (Impact)

จากการดำเนินโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองทำให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้นและรายจ่ายลดลง ทั้งในระดับครอบครัวและกลุ่มการใช้สินเชื่อลดลง และมีการเก็บผลผลิตใช้อุปโภคบริโภคในครอบครัวมากขึ้น ครอบครัวเกษตรกรมีสภาพการประกอบอาชีพดีขึ้น สามารถประกอบอาชีพแบบพึ่งตนเองได้